

Szomorú örökség A visszaszerzés reménye. Húszéves a Hitel Szerk.: Papp Endre, A HITELÉRT Alapítvány, Bp., 2008.

A legnagyobb magyar által írott, a reformkori Magyarország gondjainak számbavételét elvégző és a megoldási utakat kereső műnek, a *Hitel*nek a címét viseli az a folyóirat, mely tavaly novemberben ünnepelte huszadik születésnapját. A Széchenyit idéző cím közvetlenül arra a fogalomra utal, mely nélkül az emberi közösségek nemhogy működni, létezni sem tudnak – a bizalomra. Bár helyesebb lenne a *valóság* szót használni, hiszen az e szó mögött lévő tartalom – ugyan láthatatlan, de – egyéni érdekeket társaik kárára követő, atomizált egyedekből képes szolidáris közösséget létrehozni. (Csak mellékesen jegyzném meg, hogy ezek szerint a kimondott és leírt szónak mégis van közösségi-társadalmi – irodalmon kívüli? – következménye. Az irodalom pedig, úgy látszik, nem élettől és az embertől külön szférában létező *valóság*.) A Révai Lexikon sorozatának 1914-ben kiadott megfelelő kötete a *hitel*ről mint közgazdasági fogalomról azt írja, hogy az a javak forgalomba hozatalának olyan módja, mely esetében a kölcsönös szolgáltatások nem egy időben teljesülnek. „A forgalomnak ez a neme rendszeresen csak bizalom alapján jöhet létre” – folytatódik a szócikk. A bizalom, melynek hiányától legújabb tapasztalataink szerint egy egész ország lett tévelygésre és múltisméltésre kárthatva.

De a bizalomvesztés, vagy -hiány nem csak jelenkori keserű tapasztalata a magyarságnak, a folyóirat majd negyedszázados múltja előtt tisztelgő antológiát olvasva (s egyáltalán: a magyar történelmet ismerve) annak szinte mindig meghaladni vágyott szomorú öröksége volt. Éppen a meghaladás vágya, mindenekelőtt pedig a számbavétel fontossága, sürgőssége miatt fogalmazódott meg akkoriban e periodika elindításának a terve. Persze mindezek mellett a szabadon, hatalom által nem ellenőrzöttek kimondani vágyott szó is ott munkált az alapítókban, mert ha csak néven nevezzük, már valamicske hatalmat szerzünk bajaink felett. Szóljanak bár e húsz év terméséből válogatott írások múlttról és a mindenkori jelenről, (saját koruk óta meg nem haladott) magyar sorslátókról, a Trianon okozta sebekről s ezek következményeiről, a békediktátum alkotta országban és annak határain kívül rekedve élő nemzet gondjairól, történelmünk, irodalmunk és zenénk nagyjairól, Közép-Európáról és abban (s egyáltalán: a világban) elfoglalt (elfoglalható) helyünkről, nagy nekigyürközésekről és felejtésekről, virágzásról és pusztulásról, egyvalami, úgy látszik, örökké bennünket kísérő tulajdonság: kortól és társadalmi

berendezkedéstől függetlenül a magyarság problémái lényegükben ugyanazok, s megoldásukat ritkán jellemzi a bevégezethez, sokkal inkább akut és krónikus mivoltuk együttes létezése – a megoldatlanság jegyében. Ezért is jogos (törvénytörő?), hogy az antológiába beválogatott írások sorrendje nem időrendet követ (csak szerzőjük tekintetében). A *Hitel* indulásával éppen ennek a rétegzett (változatlan) problémahalmaznak a megbontására vállalkozott, abban a korban, amelyről úgy tűnt, esélyt nyit a rendbetételre, vagy legalábbis a szó segítette-közvetítette számbavételre. Meglepően széles volt egyébként a kezdeti időszak szerzőinek tábora, s úgy látszott, az egyre szabadabbá váló beszéd segítségével a feladat elvégezhető. Nyíltabban és nem bujdosó módjára folytatható egy hagyomány, amely nem csak a kimondott és leírt mondatokra (az alanyra és az állítmányra), hanem az emberre is gondot visel, felelősséget vállal, s így helyreállítható az önismeret megszakított folytonossága, melyből egyébként – úgy látszik – minden egyéb más, bennünket kutyahúséggel kísérő bajunk fakad. (Ennek az önismeretnek a hiányából következik az is, hogy történelmében meglepő-megdöbbenő ismétlésekre volt képes a magyarság – már csak ezért sem kerülhető meg a grammatikai felelősség ellenében beállított erkölcsi.) Mint oly sok más területén az életnek, e rendszerváltoztató időkben aztán elváltak az utak, és kapcsolatok szakadtak meg (vagy inkább: eleve meglévő különbségek valódi arányai mutatkoztak meg). Mindegy. Ismétlésből megint kijutott, a valódi kérdések föltevését elfedő ellentétpárok ismét megfogalmazódhattak („népi és urbánus”, „valóság és irodalom”, „magyarság és európaiság”), viták terelődhetek (szándékosan?) tévútra, s a (hatalmi) politika önérdéke egybejátszatható lett a múlt ismeretével nem terhelt, atomizált társadalomával (tömegével).

A körkép gazdag és ijesztő. A számbavétel és a kimondás igényének fönntartása pedig nem(csak) kötelesség, hanem hagyomány (melynek immáron nagy múltja és anyaga van – hiszen egyidős a magyar irodalommal.) Húsz év nagy idő, de benne még több van összesűrítve. Hogyan lehetne úgy élni vele, hogy a magyarság ne marginális legyen ismét?

Csábi Domonkos

Szavazzon a hónap versére!

Honlapunk **VERSEK** rovatába minden hónap közepén fölkerül néhány vers név nélkül, melyekre Olvasóink szavazhatnak egy hónapon keresztül. A legtöbb szavazatot kapó verset megjelentjük a Magyar Naplóban!

A júniusi lapszámhoz **2009. május 18-ig** lehet szavazni.

A legutóbbi versszavazás győztese **Kürti László Anyámnapi vers** című alkotása, amely lapszámunkban olvasható.

A Szerzőnek ezúton is gratulálunk!